

## LÁTÓHATÁR

Nagy K. Krisztina

# SEMMIRŐL SEM LEHET TUDNI, IGAZ-E

VERONICA RAIMO: *NIENTE DI VERO*. EINAUDI, 2022.

A *Niente di vero* ('Semmi nem igaz'), Veronica Raimo olasz nyelvű, autobiográfiai regénye 2022-ben jelent meg az Einaudi kiadó gondozásában. Ugyanebben az évben elnyerte az egyik legrangosabb olasz irodalmi kitüntetést, a Strega Giovani-díjat.

Veronica Raimo olasz prózaíró, fordító, forgatókönyvíró, Rómában született és nőtt fel, később Berlinben szerzett diplomát film szakon, évekig ott élt és alkotott, mialatt a Humboldt Egyetemen dolgozott kutatóként. Autobiográfiai ihletettséggű regénye főként a római gyerekkorát, fiatalságának éveit eleveníti meg, de olykor kitekint a berlini évekre is, az író-narrátor Veronica jelenére, a regényírás egy-egy pontjára. A referenciális olvasat épp emiatt elkerülhetetlen, továbbá azért is, mert Raimo valós neveket használ: a szintén író testvér, Cristian Raimo is a valós névvel szerepel a műben, ahogyan a család többi tagja, feltehetőleg az ismerősök is. Egyedül Veronica egyik volt párja emelkedik ki az anonimitásával, aki végig *A.*-ként szerepel a regényben.

Az elbeszélő Veronica a múltba visszatekintve meséli el élete meghatározó eseményeit vagy jelentéktelennek tűnő, szórakoztató történeteit egészen a jelenig, a könyv megírásának pillanatáig. Végigvezet a római gyerek- és tinédzserkoron, a szerelmi csalódásoktól kezdve a szexualitás felfedezésén át a lázadási kísérletekig, a „felnőtt” élet nehézségeivel való szembesülésig. Leírja, milyen volt egy diszfunkcionális, mégis szerető családban felnőni, egy „zseni” báty árnyékában, egy depressziós anya hóbortjaihoz igazodva, egy kényszeres, szigorú, féltő, de szerető apa hajmeresztő szabályai szerint. De a visszatekintésekből megismerhetjük többek között a molesztáló nagybácsit, a csillagokkal társalgó bigott katolikus római nagymamát, a folyamatosan gúnyolódó dél-olasz nagymamát és Peppino nagyapát, akiről hamar

kiderül, hogy az egyedüli „normális” ember a családban, Veronica legszerethetőbb támasza, és aki a regény zárlatában is fontos szerepet kap. Raimo elképesztően humoros és szabados nyelvezetével, bravúros nyelvi játékaival kitűnően adja vissza az abszurd, meghökkentő, néha megbotránkoztató történeteket, egy-egy epizódnál szinte lehetetlen nem felnevetni.

A narráció kronologikusan követi a múlt eseményeit, a fiatalokkorra helyezve a hangsúlyt, de sokszor felnőttkori eseményekből bontakoznak ki a gyerekkori emlékek. A regény sok kisebb, cím nélküli fejezetből áll, ezek legtöbbször nem kapcsolódnak egymáshoz, néha viszont asszociatív módon vándorol át egy téma az egyik fejezetből a másikba, ahol egészen új fókuszot kap. Az emlékek azonban időrendi sorrendben épülnek egymásra, és egyre súlyosbodnak: már a gyerekkori történetekbe is beférkőzik néha egy-egy trauma, de a felnőttkori események mögött egy humorral átvészelt élet megannyi feldolgozatlan nehézsége, hiányossága, elszalasztott lehetősége érződik. A legnyomasztóbb mégis az a megfoghatatlan érzés, amely Veronicának az utolsó lapokon feltáruló elveszettségében, a felnövés hiányában rejlik.

A mű ugyanis eleinte egy fejlődésregény látszatát keltheti, mégis inkább *megettorpanásregény*nek érződik, amelyben csupán az idő telik, és a világ változik a főszereplő körül. A többi szereplő felnőtt: megállapodik, gyökeret ver, gyereket szül, míg Veronica képtelen bárminemű elköteleződésre vagy tudatosságra: negyven fölött is kölcsönlakásokban él, nem tud szabadulni a berögződött, már-már mérgező családi viszonyoktól, sorra veszíti el a hozzá közel állókat. Sokszor nem is a saját hibájából, hanem traumái következményeként.

Bár sokáig úgy tűnik, ez a könnyed, *carpe diem*-életvitel tudatos döntés, apró elszólásokból, félmondatokból fokozatosan felszínre tör, majd a regény végén egyértelművé válik az elbeszélő elveszettsége, zavara. „Néhány napja egy barátnőm megkérdezte, miről szól az új könyvem, ez a könyv. Nem tudtam mit mondani. Minden mondat ellentmondott az előzőnek, minden összefoglalás hatástalannak tűnt. Olyan volt, mintha kifogásokat halmoztam volna egymásra, mintha valami olyan büntett miatt védekeznék, amivel senki sem vádolt meg.” (A regényből vett idézetek fordítása itt és a továbbiakban tőlem származik – N. K.)

Sokáig úgy is tűnik, mintha csupán egy hóbortos család vicces történeteit olvasnánk: csak a regény közepe felé kapjuk fel a fejünket a történetek mögött rejlő rengeteg kimondatlan, szőnyeg alá söpört traumára, amit az elbeszélő humorral leplez. A narráció egy adott pontján aztán pofoncsapás-

szerűen éri az olvasót a felismerés, hogy ez a sok könnyed történet sokkal súlyosabb jelentést hordoz, mint elsőre gondolnánk. „Eszembe jutottak Rosa szavai: »Egy történet kétértelmű fogalom.« Az írás számomra lényegében ezt jelenti. Kétértelmű és frusztráló dolgokat írok.”

A cím is kétértelmű és frusztráló kérdést vet fel. A *Niente di vero* jelentése elsősorban 'semmi nem igaz', de egy nyelvi játékra épül: *Niente di Veró*ként is olvasható, utalva az író-narrátor Veronica nevére, akit mindenki Verónak szólít. Így a címnek van egy olyan másodlagos olvasata is, hogy 'Semmi (nem szól) Veronicáról'. Ez a regény ismeretében újabb értelemmel bővül, kicsit össze is zavar, hiszen a szöveg lényegében pont Veronicáról szól, az ő életét beszéli el, viszont a végén megkérdőjeleződik a leírtak valóságértéke: az a sok személyes történet, a sok vicces sztori igaz volt egyáltalán? Tényleg Veronicáról szólt? Tényleg a valódi Veronicáról szólt? „Szerinte (...) az életben egyáltalán nem vagyok rideg, de az írásaimban mindent megteszek, hogy az legyenek. A könyveket arra használom, hogy elrejtőzzek, hogy kivégyem belőlük magam legebezehetőbb, leggyengédebb és legbájosabb részeit.”

A regényt meghatározó legfőbb kérdés mindvégig nyitva marad a szöveg olvasása során, mintegy a regény tétjévé válik a megválaszolása: tényleg semmi sem igaz? A kérdés a könyv befejezése után még nyugtalanítóbbá válik, bár az *igazság* hiánya mindvégig ott lebeg a történetek mögött, a legkorábbi gyerekkori történetek óta. Veronica életében az igazság folyamatos leplezése, a kisebb-nagyobb hazugságok a bátyjának, a szüleinek, az ismerősöknek, a kiadónak az önvédelem eszközei; pontosabban eszközök, amelyekkel eltereli a figyelmet az igazságról, a valóságról, annak nehéz súlyáról. Veronica még önmagának is hazudik, nincs olyan hely, ahol bármi is *igaz* lehetne, még a gyerekkori naplójába is kitalált dolgokat írt, hogy az anyja, ha beleolvas, ne ismerje meg a valódi gondolatait. Az igazság annyira megragadhatatlan és absztrakt fogalom Veronica számára, hogy folyamatosan megkérdőjeleződik az elbeszélte események valóságértéke is. „Soha nem a hitelesség a fontos, hanem a meggyőződés. Végül meggyőzőm magam is, hogy nem hazudok.”

A narráció egy pontján Veronica felfedezi, hogy apjának viszonya volt egyik kolléganőjével: ennek a nyomasztó tudata végigvonul a történeteken, a gyerekkoron, majd súlya feloldódni látszik, amikor a regény vége felé kiderül, hogy egyáltalán nem biztos, hogy tényleg viszonyuk volt, lehetséges, hogy csak Veronica gondolta így hosszú évtizedeken át. Amikor azonban kérdésessé válik, hogy a szilárd tényként kezelt, évekig kísértő, titkos viszony létezett-e egyáltalán, egyszerre megkérdőjeleződik meg az olvasó számára

oly sok minden, amit mindaddig olvasott, és Veronica számára oly sok minden, amit mindaddig erősen hitt. Ezzel a nyugtalanító, nyitott kérdéssel ér véget e kitérő, összetett regény, ami miatt az olvasó arra kényszerül, hogy a szöveget újra és újra átgondolja, megkérdőjelezze, elemezze. Az utolsó oldalon megjelenő összegzőként ható gondolat tovább mélyíti a feszültséget: „Minden dolog értelme hasonlónak válik, amikor kifejezésre kerül, és úgy tűnik, az igazság csak a hallgatásban létezhet.” Hát tényleg nem igaz semmi?